

TRI URČUJÚCE SÚČASTI REVIVALIZMU

Revivalizmus mal v 18. a 19. st. hlboký a ďalekosiahly vplyv na západnú spoločnosť.¹ V 20. storočí sa jeho sociálno-kultúrno-politický vplyv začal akosi vytrácať. Tézou tohto článku je, že vplyv revivalizmu je závislý od troch "ingrediencií", ktoré musia byť súčasne prítomné, ak má mať revivalistické hnutie radikálny vplyv na svoje okolie. Tieto tri prvky sú (1) pneumatická skúsenosť, (2) sóteriologický pragmatizmus, (3) etický perfekcionizmus.

1. ANALÝZA REVIVALIZMU

1.1 Pneumatická skúsenosť

Pneumatická skúsenosť je prvou požiadavkou, s ktorou sa evanjelium v revivalistickom chápaní obracia na človeka. Evanjelium o Božej milosti v Ježišovi Kristovi je zvesť, ktorá robí z človeka nové stvorenie. Znovuzrodenie znamená nový vzťah k Bohu a nový vzťah k ľuďom. Človek zmierený s Bohom je schopný vnímať ("počuť") hlas Ducha Božieho, ktorý ho uisťuje, že je dieťaťom Božím. Život kresťana je potom otvorený aj ďalším skúsenostiam, ktorých autorom je Duch Boží (preto "pneumatická" skúsenosť). Niektoré revivalistické skupiny hovorili o "druhom požehnaní", "úplnom posvätení", letničné hnutie o "krste Duchom Svätým".

Kresťanská skúsenosť v revivalizme má mnoho foriem, ktoré nie je možné systematicky vyčerpávajúco triediť. (Duch kam chce, tam veje.) Dôležitá je tá skutočnosť, že revivalizmus nejestvuje bez požiadavky pneumaticej skúsenosti.

1.2 Sóteriologický pragmatizmus

Ďalším určujúcim a konštitučným prvkom revivalizmu je sóteriologický pragmatizmus. Prvé slovo tohto spojenia je asi pochopiteľné na prvý pohľad. Revivalizmus je vo svojej podstate konzervatívny protestantizmus s osobitne rozvinutou sóteriológiou. Sóteriológii je v revivalizme podriadené absolútne všetko - teológia aj prax. Otázka "ako zachrániť čo najviac ľudí" vyraduje z revivalizmu mnohé tradične sporné body kresťanstva.

Zdôraznenie významu sóteriológie viedlo revivalistické hnutie k tomu, čo som nazval "sóteriologický pragmatizmus". Pragmatizmus zjednodušene je filozofický smer, ktorý určuje hodnotu doktrín podľa ich výsledkov v praxi. Táto definícia sa presne hodí na revivalistický postoj k teologickým doktrínam. Samozrejme, že revivalizmus ostáva konzervatívnym kresťanstvom v tom zmysle, že sa teoreticky drží inšpirácie Biblie a doktrín kresťanskej dogmatiky. V praxi sa však natoľko sústreďuje na sóteriológiu, že doktrinálne otázky priamo s ňou nesúvisiace sa dostávajú do úzadia (praktického zabudnutia), prípadne sa "upravia" pre potreby zvestovania spásy. Toto nie vždy najšťastnejšie "riešenie" teologických problémov uľahčuje síce získavanie ľudí pre vieru v Krista, neskôr však komplikuje teologické štúdium u starších kresťanov.

1.3 Etický perfekcionizmus

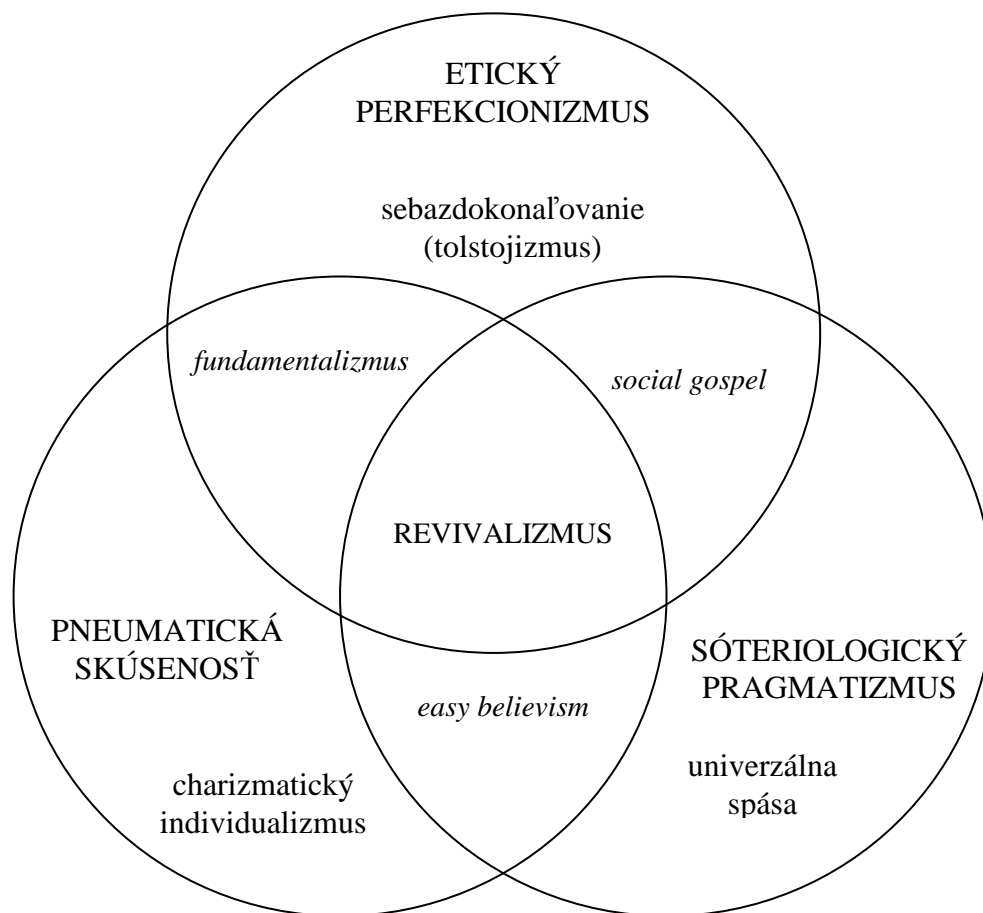
Pojem "perfekcionizmus" upadol v evanjelikalizme do nemilosti. Na jednej strane je to pochopiteľné, pretože predstava o bezhriešnosti človeka na tejto strane večnosti je v reformačnom kresťanstve absolútne neprípustná, no na druhej strane revivalizmus od čias svojho vzniku u WESLEYHO zvestoval dokonalosť ako zvláštnu skúsenosť očistenia a úplného posvätenia (zasvätenia) Bohu. Nešlo tu o bezhriešnosť, ale o naplnenie láskou, kde "dokonalosť" znamenala čistú motiváciu láskou k Bohu a k blížnym. "Dokonalý" kresťan nie je neomylný, nie je zbavený pokušeniami ani nie je schopný dokonale plniť Božie prikázania. Na otázku "načo sa potom hovorí o dokonalosti?" je jednoduchá odpoveď: tento pojem používa Biblia.

¹ Pripomeňme si tézu E. Halévyho, podľa ktorej metodistické prebudenie zachránilo Britániu od hrôz revolúcie podobnej ako bola vo Francúzku.

Revivalistický perfekcionizmus spojený so soteriologickým pragmatizmom znamenal vznik množstva dobročinných a vzdelávacích kresťanských organizácií, ktoré menili charakter celej spoločnosti. V USA v 19. storočí bolo posvätecké hnutie súčasťou prakticky každej protestantskej denominácie a zasadzovalo sa napr. za oslobodenie otrokov alebo kresťanské vedenie kapitalistického podnikania.

2. ROZDELENIE ZNAMENÁ PÁD

Nasledujúca schéma znázorňuje, čo sa stalo s revivalizmom na začiatku 20. storočia. Vypustením niektorého z troch prvkov vznikli skupiny, z ktorých niektoré sa hlásia k revivalizmu, ale stratili jeho údernosť. Zjednodušene je možné tento proces znázorniť a popísať takto:

2.1 Social Gospel

Hnutie *social gospel* vypúšťa z troch prvkov revivalizmu pneumatickú skúsenosť. Jeho dôraz je na realizácii Kráľovstva Božieho v spoločnosti na tejto strane večnosti. Istota individuálnej spásy nie je dôležitá, ako ani viera v kresťanské doktríny (Ježiš - Syn Boží; inšpirácia Biblie atď.). Sústreďuje sa na etické zásady odvodené z Ježišovho učenia - cena ľudského individua, láska k blížnemu, spravodlivé delenie majetku ap. Etické správanie je výsledkom správneho rozhodnutia, a nie skúsenosti "úplného posvätenia" ako to učil revivalizmus.

2.2 Fundamentalizmus

Reakciou na *social gospel* (ale aj na celé hnutie liberálnej teológie) vznikol fundamentalizmus, ktorý zdôrazňuje večný aspekt spásy na úkor sociálneho vplyvu evanjelia, pretože večnosť je neporovnateľne dôležitejšia. Sústreďuje sa práve na tie otázky, ktoré liberálna teológia a *social gospel* považuje za vedľajšie - inšpirácia a neomylnosť Biblie, zázraky, Ježišov nadprirodzený pôvod a

vzkriesenie, nutnosť pneumatickej skúsenosti a istoty spásy. Fundamentalizmus v zásade podržal doktrínálnu stránku revivalizmu aj požiadavku etického perfekcionizmu, ale stal sa takmer irelevantným v sociálnych otázkach, ktoré hýbali svetom na začiatku 20. storočia (spomeňme si na bolševickú revolúciu v Rusku!)

2.3 Easy believism (lahké uverenie)

"Lahké uverenie" sa obmedzuje na mentálny súhlas so zvesťou, prípadne na skúsenosť obrátenia. Ide tu o prax, ktorá sa prejavuje u dedičov revivalizmu tým, že sa vypustí požiadavka etického perfekcionizmu. Tým je, samozrejme, oslabený aj sociálny vplyv evanjelia, pretože kresťan bez radikálnych etických kvalít požadovaných evanjeliom môže len ťažko ovplyvňovať svoje prostredie v sociálnej sfére. Je ako soľ, ktorá stratila svoju silu. Takýto "revivalizmus" je zameraný na získavanie čo najväčšieho počtu konvertitov, záleží mu na ich pneumatickej skúsenosti, dokonca aj od nich požaduje, aby boli "svetlom svojmu okoliu", ale vypustením požiadavky kresťanskej dokonalosti sa stráca radikalizmus kresťanskej zvesti, a tým aj zásadná odlišnosť cirkvi.

3. JE MOŽNÝ NÁVRAT?

Dnešný evanjelikalizmus by sa chcel vrátiť k takému vplyvu na kultúrne, sociálne a politické pomery v spoločnosti, aký mal voľakedy revivalizmus. Problém spočíva v tom, že pod názvom "revivalizmus" dnes vystupuje predovšetkým "ízybilívizmus", lebo evanjelikalizmus sa z pochopiteľných dôvodov vyhýba pojmu "perfekcionizmus". Ak je však vyššie uvedená analýza pravdivá, väčší vplyv evanjelikalizmu sa nedá očakávať skôr ako dá tieto tri súčasti dohromady.

Summary: Revivalism is analysed as consisting of three "ingredients": (1) Pneumatic experience, (2) Soteriological pragmatism, (3) Ethical perfectionism. Taking these apart three pseudo-revivalistic movements came into being: (1) Social gospel, (2) Easy believism, (3) Fundamentalism. If Evangelicalism is to return to its former social, cultural and political influence it has to put all the three original ingredients back to work in its theology and preaching.